

Һәсәнбәј
Зәрдаби

**ГАРЫШГАЛАРЫН
ЕВИ**

119
3-56

Һәсәнбәј Зәрдаби

199082

**ҒАРЫШҒАЛАРЫН
ЕВИ**

Азербайжан Республикасы
республиканская
БИБЛИОТЕКА
им. М.Ф. Ахундова

Тәртиб едәни вә ишләјәни *Заһид Хәлил*

Редактору: *Шәфәғ Мәммадова*

Һәсэнбәј Зәрдаби

3 56 Гарышгаларын еви. Б.: Кәнчлик, 1989—32 сәһ.

Гарышгаларын еви эсәриндә балачалар гарышгаларын, арларын, һөрүмчәкләрин гәрнбә, марағлы һәјәт тәрән илә тәниш олачаклар. Оларын бир-бирилә мүнәсибәтиндәки гәјгәкешлик, хәјрхәһәһи ушағлар үчүн дә нүмунә ола биләр.

4803060101
3 ————— 10—89
М 653/12/89

Аз I

ISBN 5 — 8020 — 0186 — 0

© Кәнчлик — 1989

ҺӘСӘН БАБАНЫН ҺЕКАЈӘЛӘРИ

Бир и варды, бири јохду, Һәсэн баба адында чох ағыллы бир адам варды. Һәсэн баба да сизин кими ушағ олмушду. Индики Зәрдаб рајонунда доғулмушду. Онда Зәрдаб балача бир кәнд иди. Амма балача олса да онун үчүн әзизди вә буна кәрә дә Зәрдабын адыны өзүнә тәхәллүс кәтүрмүшду. Адыны белә јаздырырды: Һәсэнбәј Зәрдаби. Зәрдаби сөзүндәки «и» һәрфи сизи чашдырмасын. Бу «и»нин мә'насы одур ки, јәни Һәсэн баба Зәрдабданды. О заманлар белә шејләр чох олурду. Мәсәлән Гәтран Тәбризи. Јәни ки, Тәбризли Гәтран, Ариф Әрдәбилли. Јәни ки, Әрдәбилли Ариф, Сејид Әзим Ширвани. Јәни ки, Ширванлы Сејид Әзим. Бах белә!

Һәсэн баба ушағлыгдан зәһнли иди. О гәдәр зәһнли иди ки, башгаларынын чәтинликлә дахил олдуғу Тифлис кимназијасына имтаһансыз гәбул олунду. Москва университетинин тәбиәтшүнаслыг шө'бәсини битирәндә она бирбаша алимлик ады вердиләр.

Һәсэн баба әкин-бичин ишләрини, һејванат аләмини елә дәриндән билирди ки, елә бил чох шеји өз әлилә јаратмышды. Бир күн өзлүјүндә белә фикрә кәлди ки, бу гәдәр билијини нијә дә халгынын хејринә сәрф етмәсин. Бу чох ағыллы бир фикир иди. Амма һансы јолла бу иши кәрәјди. Чох фикирләшәндән сонра белә гәрара кәлди ки, бир гәзет чыхартсын. Фикирләрини јазсын һәммин гәзетә, чамаат да охујуб фәјдалансын. Бурасы да вар ки, гәзет ачмағ сизә асан кәлмәсин. О вахт бу, чох чәтин мәсәлә иди. Амма она да Һәсэн ба-

ба дејэрэм. Бүтүн чэтинликлэрэ синэ кэрди, варыны, јохуну сатыб мэтбээ алды вэ 1875-чи илдэ Азэрбајчан дилиндэ илк гээети чыхартды. Гээетин адыны гојду «Әкинчи», Елэ ки, «Әкинчи» ишэ дүшдү чамаат да гэфлат јухусундан ајылды. Савадлы адамлар башладылар гээетэ чүрбөчүр мэгалэлэр көндөрмөјэ. Һэсэн баба да билдиклариндэн јазыб әкинчилэрэ, малдарлара чох шеј өјрэтди. Дүздү, чэми икичэ илдэн сонра гээети бағладылар. Чүнки Һэсэн баба гээетдэ чэмијјетин чох ејибләрини ачырды, бу да хоша кәлмирди. Һэсэн баба да фикирләшди ки, нэ олар кедәрэм кәндимизэ јенэ дэ әкин-бичинлэ мәшгул оларам. Белэ дэ елди. Чыхыб кетди Зәрдаба. Амма јәгин о заман һәмкәндлиләринин чоху билмирди ки, онларла чијин-чијинэ ишләјән, һәр күн сүбһдән кечэ дүшәнэдәк тарлаларда алын тари төкән Һэсэн баба дүнјанын ән бөјүк алимләриндән биридир.

Һэсэн баба дүз 65 ил јашады. 1907-чи илдэ Бакыда вәфат едәндэ үмүмхалг матәми олды. Чамаат јакшы баша дүшүрдү ки, бу сағгаллы гоча нэ гэдәр бөјүк ишләр көрмүшдү.

Бир дәфә евдә отуруб балача гызым Ајселлә ејвандан күчәјэ бахырдыг. Балача бир ары вызылдајыб јанымыздан кечди вэ Ајсел мәни сорғу-суала тутмаға башлады. Ары һара кедир? О, балы һардан алыр? Мум нечә јараныр? Суаллар о гэдәр чох иди ки, билмәдим нејнијим. Бирдән Һэсэн бабанын јаздығы китаблар јадмына дүшдү. Мән о китаблары бир хәзинә һесаб едирәм вэ гызымын да, сизин дэ бүтүн суалларыныза Һэсэн бабанын китабларында әтрафлы чаваблар вар. Фикирләшдим ки, Һэсэн бабанын китабларындан парчалары ишләјиб сизэ тәгдим едим. Ишләдим дејәндэ, бә'зи сөзләри бу күн ифадә олунан шәкилдэ дүзәлтдим ки, анлашығлы олсун. Вәссалам! Инанырам ки, Һэсэн бабанын һекајәләри сизэ чох мә'лумат верәчәк, һәр һалда сиз бу китабы охујуб гуртаранда индикиндән даһа биликли олачагсыныз.

Заһид Хәлил

АҒЫЛЛЫ ВӘ ЧӘСУР ГАРЫШГАЛАР

Шәһәрдә јашајан ушағлар јакшы билир ки, мәсәлән бешмәртәбәли евин јухары мәртәбәләриндә гарышга јувасы олмур. Амма еһтијатсызлыг едиб мүрәббәни ачыг јерә гојсаныз бир дэ көрәчәк синиз ки, һарданса бир гарышга пејда олды. Мүрәббәни једи, сонра да ағзыны долдуруб кетди. Бир аздан гатар-гатар гарышга кәлиб чыхачаг вә бахыб көрәчәксән ки, мүрәббә габынын ичи бу чағрылмамыш гонағларла долуб.

Бир алим јазыр ки, мүрәббәни ичиндә су олан дәрин бир габын ортасына гојдум ки, көрүм бу ишләрин ахыры нә олур. Бир дэ көрдүм мүрәббә габынын үстүндә бир гарышга дајаныб. Бир аздан онларын сајы чохалды. Бир дэ бахыб көрәм ки, нә?! Гарышғалар чыхыблар тавана вә јағыш дамчысы кими орадән өзләрини атырлар мүрәббә габынын ичинә.

Дедим неч ејби јохду. Инди гој онлар бурадан чыхсынлар көрүм нечэ чыхачаглар. Даһа гуш олуб учмајачаглар һа!

Көзләмәкдән тәнкә кәлән гарышгалар суда үзүб кечмәк гәрарына кәдиләр. Амма елә суја кирән кими мә'лум олду ки, чоху үзә билмир. Гарышгаларын батмаг тәһлүкәсини көрән о бири тајдакы гарышгалар тәшвишә дүшдүләр. Һараса јох олдулар. Чох кечмәди ки, бир нечә күчлү гарышга кәлиб чыхды. Тәзә кәлән гарышгалар үзкүчүләр имиш. Онлар өзләрини суја атыб батанларын ајағындан тутуб сујун үзүндә сүрүмәјә башладылар. Саһилә чыхаран кими боғулан гарышгаларын ајағындан тутуб башы үстә галдырдылар вә гарынларына долмуш сују бошалтдылар. Гарышгаларын көзләри ачылды вә дуруб кетдиләр ишләринин далынча.

ГАРЫШГАЛАР НИЈӘ АЗМЫР?

Сәни јәгин ки, белә бир суал дүшүндүрүр. Ахы бир дә көрүрсән ки, гарышга узун бир сәфәрә чыхды. Бәс кери гајыданда нечә олур ки, башга сәмтә кетмир?

Бунун сәбәби гарышгаларын иј билмәсидир. Бир јана кедәндә гарышганын өзләпиринин ији јолда галыр. Јуваја гајы-

данда һәм ин ији тутуб кедирләр вә һеч заман да азмырлар.

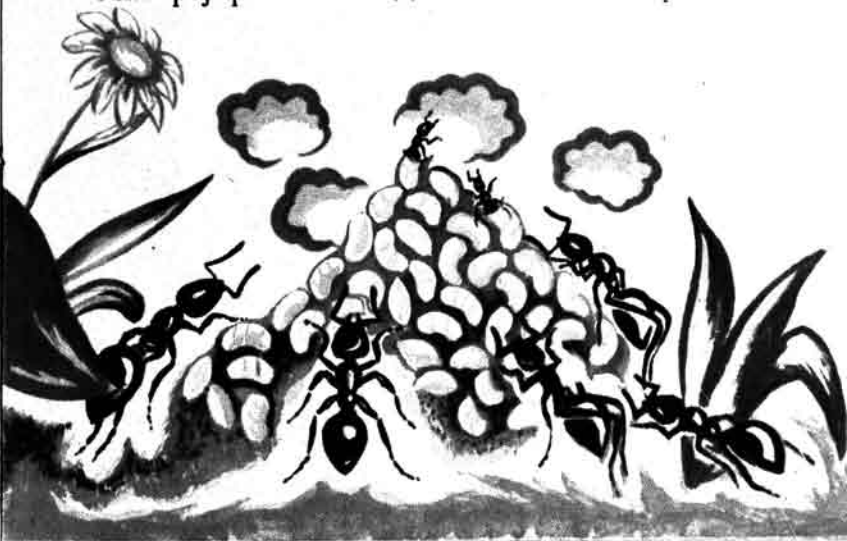
Әкәр мүшәһидә үчүн гарышганын кечдији јолдан торпағын бир һиссәсини көтүрүб гыраға атсан, о һәм ин јерәчән кәләчәк вә сонра өз ләпиринин ијини ахтарачаг. Тапандан сонра башлајачаг кетмәјә.

ГАРЫШГАЛАРЫН ЕВИ

Һә, сизә гарышгаларын евиндән данышым. Сиз гарышга јувасыны көрмүсүнүз. Амма һеч ағлыныза да кәлмир ки, јерин алтында онларын аз гала гырх мәртәбәли евләри олур. Гәтијјән тәәччүбләнмәјин. Гарышгалар евләрини өзләри тикир. Өзү дә билирсиниз нә заман? Јағышлы һаваларда. Ахы онларын еви јалныз тағбәндләрдән ибарәт олур. Јәни бу бојда евин тикилмәсиндә гарышгалар бир дәнә дә ағач вә ја тахтадан истифадә етмирләр.

Гој бурасыны лап әтрафлы тәсвир едим. Елә ки чөлдә јағыш јағды вә торпаг исланды бәнналар башлајырлар ишә. Онлар јерин алтында әввәлчәдән дүзәлт-

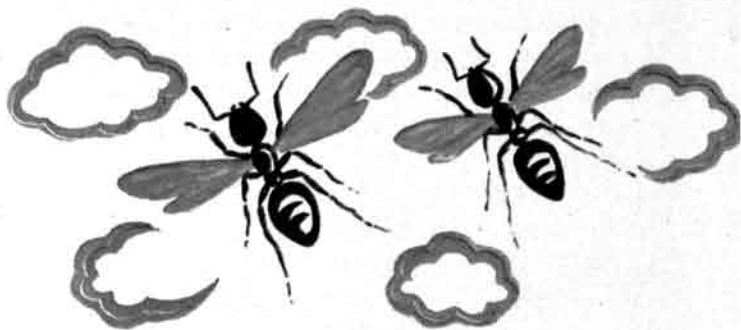

дикләри бөжүк мејданда биринчи мәртәбәнин евләрини тикмәјә башлајырлар. Фәһләләр ағызларында кәтирдикләри палчығы сәлигә илә јумрулајыб кәрпич шәклинә салыр, бәнналар исә һәмин кәрпичләри сәлигә илә бир-биринин үстүнә гојур, әјрилијини, дүзлүјүнү бығлары илә јохлајырлар. Әкәр балача бир әјрилик һисс еләсәләр о саат ајағлары илә ону дүзәлдирләр. Отағларын бөјүјү дә олур, балачасы да. Һәр отаг да бир шејә кәрәк олур. Балача отағларын диварлары бир-биринә јахын олдуғуна көрә тағлары бирләшдирмәк асан олур. Амма бөјүк отағлары тикәндә бу иш чәтинләшир. Чәтинләшир дејәндә ки, бәнналар һәмин отағларын ортасындан сүтүн һөрмәли олурлар. Бах, гарышгалар евләрини беләчә һөрүб 35—40 мәртәбәјәчән галдырырлар. Һәм евләрин, һәм дә мәртәбәләрин арасында јоллар олур.

ДАЈӘ ГАРЫШГАЛАР

Гарышгалар о заман ана һесаб олунур ки, јумурта верир. Јумурта вермәклә дә онун вәзифәси гуртарыр. Бу јумурталарын һәрәсини бир дајә көтүрүб апарыр

вә онун ичиндән тәзә гарышга чыханачан јумуртаја гуллуғ едир. Дајә јумуртаны әввәлчә евин јухары мәртәбәсинә галдырыр. Чүнки јухары мәртәбә јер сәтинә јахын олдуғу үчүн исти олур. Елә ки чөлдә һавалар сојуду, дајә дә јумуртаны мәртәбә-мәртәбә ашағы ендирир. Лап сојуг оlanda исә јумурталары евин биринчи мәртәбәсинә ендирир ки, донма-сынлар.

Дајә һәр күн јумуртанын үстүндә отурур, бәдәни илә ону гыздырыр. Сән күрт тојуғун өз јумуртасынын үстүндә нечә отурдуғуну көрмүсәнми? Бах, гарышга да һәмин јумуртанын үстүндә еләчә отуруб көрпә баланын чыхачағы күнү сәбрлә көзләјир.

Әввәлчә јумуртадан гурд чыхыр. Дајә һәмин гурда јемәк верир. Јемәји ағзын-

да әзиб һазырлајыр вә она једирдир. Сонра һәмин гурд барама тохујур. Дајә барамаја да гуллуғ едир вә дүз 23 күндән сонра бараманын ичиндән гарышга чыхыр. Һәмин күн дајәнин севинчинин һәдди-һүдуду олмур. Зарафат дејил, дүнјаја гәшәнк бир бала көз ачыб. Бүтүн көрпәләр кими балача гарышгалар да чох севимли олур.

гајыдыр. Амма даһа онларын ганадлары
 јохдур. Гарышгалар бу ишә чох мә'јус
 олсалар да даһа нә етмәк олар. Тәбиә-
 тин гануну беләдир.

ГАРЫШГА ДОСТЛУҒУ

Елә вахт олур ки, көрүрсән гарышга-
 нын бири бүтүн күнү кәзди, амма әлине
 һеч нә кечмәди. Јуваја дән дашымаг чә-
 һәннәм, аз гала өзү ачындан өләчәкди.
 Белә вахтларда гарышга дән дашыјан

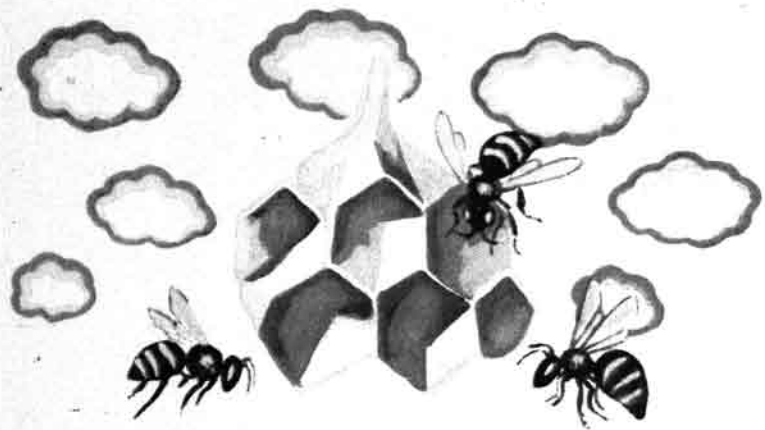
ГАРЫШГАЛАРЫН ТОЈУ

Тој нә тој! Сән гарышга тојуна бахсан
 јәгин ағлына да кәлмәз ки, тојду. Гарыш-
 галарын тоју јајын ахырында олур. Кө-
 зәл һаваларын бириндә онларын чоху
 ишә кетмәјиб евдә галыр. Әввәлчә чыхыб
 тәмиз һавада бир кәрдиш едирләр. Һә-
 вәслә о тәрәф бу тәрәфә гачырлар. Ора-
 дакы ганадлы гарышгалар бәјлә кәлин-
 дир. О бириләр гуллуғчулар, ата вә ана-
 лар, бир дә тојда иштирак едән башга
 гарышгаларды. Тојун ширин јериндә бәј-
 лә кәлин ганадланыб учурлар. Тоја кә-
 ләнләр тәзә евләнәнләрин архасынча та
 онлар көздән итәнәчән бахырлар. Сонра
 һамы јуваја гајыдыр. Демәли тој гуртар-
 ды. Бир-ики саатдан сонра бәјлә кәлин

јолдашларына јакынлашыб бығыны онун бығына сүртүр вә өз дилиндә ач олдуғуну сөјләјир. Дән апаран гарышга исә о саат апардығы азугәни она вериб өзү азугә тапмаға кедир.

Бу достлуг инсанлар үчүн дә нүмунә ола биләр.

ЧАПОВУЛЧУ ГАРЫШГАЛАР

Сиз јәгин бөјүкләрдән белә сөзләр ешитмисиниз: филан өлкә филан өлкәни гарәт етди. Чәмијјәтдә олан бу хәсијјәт ејнилә гарышгаларда да вар. Бир дәстә гарышга вар ки, ишләмир, башгасынын вар-дөвләтини гарәт едир. Әввәлчә чаповулчу гарышгаларын ики-үч нүмајәндәси башга гарышга аиләсинин јерини-јурдуну өјрәнмәјә кедир, онларын күчүнә бәләд олур, кәлиб башчыларына мә'лумат верир. Чаповулчулар баша дүшәндә ки һәмин гарышгалары гарәт едә биләчәкләр, күнләрин бириндә ора һүчума кечирләр.

Гарэт олуан гарышгалар дујуг дүшүб јуванын гапыларыны ачыр вә чөлә чы-хырлар. Онлар дәстәләрә бөлүнүр вә ву-рушурлар. О гәдәр вурушурлар ки, ахыр-да биринин бығы, биринин ајағы, бири-нин башы гопур, мәғлуб олан дәстә бу торпагдан көчүб башга јерә кедир. Га-рәтчиләр анбарлара долушуб гәнимәт-ләрини өз јуваларына дашыјырлар. Бе-ләләринә чаповулчу гарышгалар дејир-ләр.

ӘКИНЧИ ГАРЫШГАЛАР

Алты ај јағыш вә алты ај гураглыг ке-чән јерләр вар ки, ораларын гарышга-лары һеч бу тәрәфләринкинә бәнзәмир. О јерләрин гарышгалары әсасән әкинчи-ликлә мәшғул олурлар. Әввәлчә торпа-ғы шумлајыб јумшалдырлар. Бизим чәл-тијә бәнзәјән биткинин тохумларыны торпаға сыра илә басдырырлар. Јағыш ара верәндә јувадан чыхыб әкинин кеши-јини чәкир, алағыны тәмизләјирләр. Елә ки, битки тохумлады јығыб јуваја апа-рырлар.

Бу јерләрин гарышгалары ағачда да јува гурурлар. Күчлү јағышлар јағача-ғыны әввәлчәдән билирләр вә ағачдакы јуваларына көчүрләр. Ән тәәччүблүсү будур ки, сел нә гәдәр күчлү кәлсә дә гарышгаларын јувасына гәдәр галхмыр.

ГЫДЫГЛАНМАГ ИСТӘЈӘН ОТ ЧҮЧҮСҮ

Бир гәрибә чүчү вар. Бу балача чүчү-дү вә иши, пешәси отун үстүндә әјләшиб онун ширәсини удмагды. Һәмин чүчүлә-рин гарны ширә илә долу олур. Көрүнүр, елә буна көрә дә гарышгалар һәмин чү-чүләрлә достлуг едирләр. Гарышга һә-мин чүчүнү көрән кими бығларыны онун бөјрүнә сүртүб гыдыгламаға башла-јыр. Бундан хошалланан чүчү отдан чәк-дији ширәнин бир дамчысыны гарышга-ја бағышлајыр. Гарышга һәмин ширәни ичиб кедир.

МУМ

Экәр бал жемәји сеvirсәнсә, демәли, мум сөзүнү дә ешитмисән. Амма јәгин билмирсән ки, арылар муму нечә истеш-сал едир.

— Јазда ағачларын чичәјинә диггәт елә. Рәнкли чичәкләрин дибиндә балача дешикләр олур. Нәмин дешикләрдән ширин су ахыр. Арылар нәмин сују соруб, гарынларына долдурурлар. Елә ки гарыналары долду гајыдырлар сәбәтләринә. Ајаглары илә сәбәтин үст гапысындан јапышыб башашағы салланырлар. 2—3 сат беләчә галырлар. Гарынларындакы ширин су јаваш-јаваш чеврилиб мум олур вә арынын гарнындан, бөјрүндәки дешикләрдән чыхыб төкүлүр. Ары нәмин муму ајағы илә гопарыр вә ағзына алыб чејнәјир. Ону јумрулајыр вә сәбәтин ағзына өртүлмүш тахтаја јапышдырыр.

Тәхминән ијирми грам чичәк ширәсиндән бир грам мум әмәлә кәлир.

АРЫЛАРЫН ЖЕМӘЈИ

Ағачлар чичәкләјәндә бир шејә дә фикир вермәк лазымдыр. Чичәкләрин ичин-

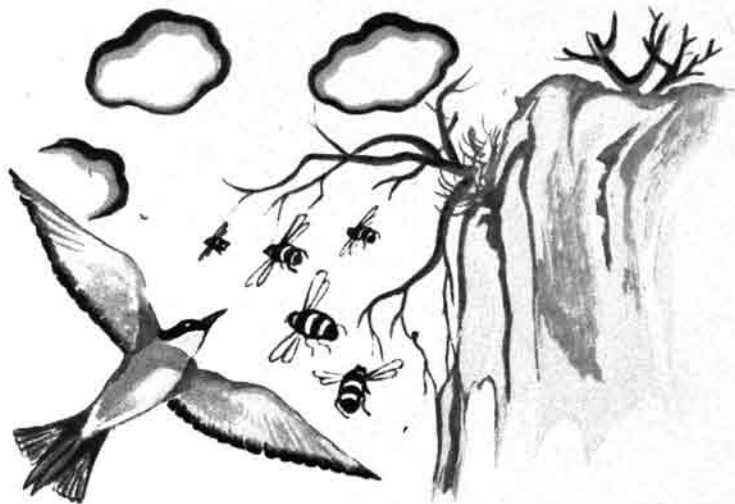

дә рәнкли жарпаглардан башга онларын ортасындан сап назиклијиндә бир зоғ чыхыр. Лап ортадан чыхан зоғ јумурталыг һесап олунур. Онун дибиндә торба кими јердә балача-балача јумурталар вар. Һәмин зоғун әтрафында олан сап кими назик зоғларын башларында торбалар вар. Онларын ичиндә сары тоз олур. Бах, һәмин тозу арылар јејир. Сәбәтә тоз дашыјан арыларын ајаглары еләдир ки, бу иши о асанча көрүр. Белә арыларын үч

чүт ајағы олур. Ајагларын да гырағы түклүдүр. Ахырынчы чүт ајагларын гырағы чөкүк олур. Бу чөкүк јерләр арынын сәбәти һесап олунур. Ары чичәјин арасындан кечәндә зоғлар тәрпәнир, јетишмиш сапларын торбасы партлајыр вә ичиндән тоз чыхыб арынын үстүнә төкүлүр. Ары о бири ајағыны чичәјин ширәсинә батырыб тоза вуран кими онлар арынын ајағына јапышыр. Ары һәмин ајағыны апарыб өз сәбәтинин гырағына сүртүр вә тоз ора төкүлүр. Ары беләчә сәбәтини долдуруб јуваја учур.

Сәбәтдә ишләјән арылар вә тәзәчә көз ачан балалар һәмин чичәк тозуну јејирләр. Чох заман арылар сәбәтдә ишләјән-

лэрэ су дашыҥырлар. Онлар суҥу аҥызларында кэтирилэр. Демэли ары пэтэклэрини кэрэк су җахынлыҥында гоҗасан ки, бу иш чэтинлик төрэтмэсин.

Арылар ғышда өз балларындан җеиб җаза чыхырлар.

БАЛ

Бал чичэклэрин ширин суҥундан эмэлэ кэлир. Ары чичэҗин дибиндэки шэкэрли суҥу сорур вэ бэдэниндэ җарымһэзм едиб шанлара долдурур. Балы шанларын ба-

лача отаҥчыҗларына долдурандан сонра аҥзыны мумла суваҗырлар. Чичэклэр гуртарана кими онлар белэчэ бал дүзэлдирлэр.

Амма мараҗлы бурасыдыр ки, экэр биз чичэклэрин һэмин ширин суҥуну бир җерэ топласаҗ бир вахтдан сонра ғычгырыб хараб олар. Амма һэмин су арынын мәдэсиндэ җарымһэзм оланда бала чеврилр вэ хараб олмур.

Экэр ары этирли чичэклэрдэн ширэ чэкибсэ балы да дадлы олачаҗ. Ондан һэмин чичэклэрин хош этри кэлэчэк. Зэ-

Һәрли отларын балы ачы олар. Она көрә аран јерләриндә су басан јерләрин балына дәли балы дејирләр.

БЕЧӘ

Ары сахлајанлар јахшы билирләр ки, кәрәк онун һәмишә бош сәбәти олсун. Кәрәк һәр күн арылар бал дашымаға кедәндә сәбәтләрин јанына кәлиб гулаг асасан. Һансы сәбәтин ичиндән сәс кәлирсә, демәли, ары ичәридә ишләјир вә тезликлә бечә верәчәк. Онда көзләмәк лазымдыр ки, бечә чыхыб ағач будағына гонанда ону тутуб кәтириб бош сәбәтә саласан. Кәрәк арылар ағача гонанда онун алтына бир дәсмал вә ја чадыр сәрәсэн вә ағача чыхыб бечәләр гонан будағы силкәләјәсэн. Бечәләр дәсмала төкүлән кими ону бүкүб сәбәтә кәтирмәк лазымдыр. Амма диггәтли олмаг лазымдыр ки, онларын башчысы (буна падшаһ дејирләр) гачмасын. Јохса арыларын һамысы чыхыб онун далынча кедәр. Башчыны тутуб әввәлчәдән сәбәтә салсан о бири арылар өзләри онун ардынча кәлиб сәбәтә долушачаг.

Бах, бу чаван арылара бечә дејирләр. Бечә балы сөзү дә бурдан көтүрүлүб.

АРЫНЫН ДУШМӘНИ

Бизим јерләрдә арынын биринчи душмәни гызлар гушудур. О, сығырчын бојда балача бир гушду. Белинин вә ганад-

ларынын түкләри јашыл рәнкдәдир. Па-
јызда исти өлкәләрә кедиб јазда гајы-
дыр. Гызлар гушу дәстә илә арынын су-
ја кедән јолуну көзләјир вә тутуб јејир.
Бир гуш күндә јүзә гәдәр ары тәләф едир.
Буна көрә кәрәк сәбәтләри мешәнин
ичиндә бағларын арасында гојасан ки,
ишә кедән арылар кизләнә билсинләр.

АҒАЧ ГУРБАҒАСЫ

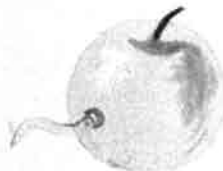
Бу балача јашыл бир гурбағады. Ады-
на да ағач гурбағасы дејирләр. һаванын
дәјишәчәјини әввәлчәдән билир. Әкәр
гурбаға јарпағын алтында кизләнибсә,
демәли, һава дәјишәчәк, амма тез дә
ачылачаг. Јох әкәр гурбаға суда кизлә-
нибсә, демәли, пис һава хејли узана-
чаг.

Бир сыра Авропа өлкәләриндә һаванын
нечә олачағыны билмәк үчүн белә гур-
бағалары евдә сахлајырлар. Ағачын ди-
бинә бир габда су гојур вә ағача нәрди-
ван сөјкәјирләр. Гурбаға һәмин нәрди-
ванла ағача дырмашыб чүчүләрдән је-
јир вә охујур. Елә ки, һаванын корлана-
чағыны билди тез ја бир јарпағын алты-
на кирир, ја да сујун ичиндә кизләнир.

ҺӨРҮМЧӘК

Һөрүмчәк дә һаванын нечә олачағы-
ны хәбәр верә билир. Әкәр һава хараб-
лашачагса һөрүмчәк торундан чыхыб
башга јердә кизләнир. Белә вахтда һө-
рүмчәк архасыны күләк әсәчәк тәрәфә
чевирир. Әкәр о, кизләндији јердән чы-
хыб өз торунун хараб олмуш телләрини
тә'мир едирсә, демәли, һава тезликлә
јахшылашачаг.

Чајын үстүндә тор гуран һөрүмчәкләр
дә олур. Онлар һаванын хараблашача-
ғыны беш-он күн әввәл билир вә торла-
рыны елә һүндүрлүкдә һөрүрләр ки, су
дашанда она чатмасын.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Һәсән бабанын һекајәләри	3
Ағыллы вә чәсур гарышгалар	5
Гарышга нијә азыр	6
Гарышгаларын еви	9
Дәјә гарышгалар	11
Гарышгаларын тоју	16
Чаповулчу гарышгалар	19
Әкинчи гарышгалар	20
Гыдыгланмаг истәјән от чүчүсү	21
Мум	22
Арыларын јемәји	22
Бал	26
Бечә	29
Арынын дүшмәни	29
Ағач гурбағасы	30
Һөрүмчәк	31

Мәктәб јашы чатмамыш ушаглар үчүн

Гасанбек Зардаби

ДОМИК МУРАВЬЯ
(рассказ)

(На азербайджанском языке)

Баку-Гянджлик - 1989

Нәшријатын директору Ф. Н. Ахунду.

Мәтбәәнин директору Н. Н. Гулијев.

Рәссамы Н. Бабајев. Бәдни редактору Н. Рәнимов. Техники редактору
Л. Гарајева. Корректору А. Әһәдова.

ИБ № 2325

Јыгылмага верилмиш 28.03.89. Чапа имзаланмиш 21.06.89. Қарыз форматы 60×90^{1/16}.
Офсет қағзы. Әдаби гарнитур. Офсет үсулу. Шәрти ч/в 2,0. Рәклик шәрти ч/в 8,5. Учот
нәшр в. 2,07. Тиражы 30000. Сифариш № 63. Гүјмәти 25 гәп.

Азәрбајҗан ССР Дәвләт Нәшријат. Полиграфія вә Китаб Тичвәрти Ишләри Комитәси
«Кәчлик» нәшријаты Баку, һүсү һачыјев күчәси, 4.

4 №-ли Баку китаб мәтбәәси. Баку, Ашыг Әләскәр күчәси, 17.
Издательство «Гянджлик». Баку, ул. Г. Гаджиева, 4.
Бакинская книжная типография № 4. Баку, ул. Ашыг Алескера, 17.

119
3-56

25 ran.

